

Bildande av naturreservatet Hönstorps hässle i Mörbylånga kommun i Kalmar län

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen beslutar att bilda naturreservatet Hönstorps hässle med tillhörande föreskrifter samt fastställer en skötselplan för områdets långsiktiga vård. Naturreservatets gränser framgår av bilaga 1. Reservatets gränser utmärks i fält.

Beslutet grundar sig på 7 kap. 4–6 och 30 §§ miljöbalken samt 3 och 22 §§ förordningen om områdesskydd (1998:1252) enligt miljöbalken.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Uppgifter om naturreservatet

Namn: Hönstorps hässle

Län: Kalmar

Kommun: Mörbylånga

Lägesbeskrivning: Ca 400 m norr om Tveta fritidsby.

Centrumkoordinater (SWEREF99TM): X: 597518, Y: 6280314

Kartblad Index 100 km: 62F

Naturgeografisk region: 14b N. Öland

Fastigheter: Jordtorp 11:1, Hönstorp 2:2
och Hönstorp S:2

Ägarkategori: Enskilda

Areal: Ca 61,5 ha

Landareal: Ca 61,5 ha

Förvaltare av naturreservatet: Länssstyrelsen i Kalmar

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara, vårda och utveckla naturmiljöerna betat hässle och lövskog samt betade kalkgräsmarker, kalkfuktängar, rikkärr, källkärr, våtar och brynmiljöer. Tillhörande naturvärdeskvalitéer, i form av strukturer och funktioner samt en rik biologisk mångfald ska bevaras och utvecklas.

Reservatet ska också bidra till att hotade, sällsynta och missgynnade arter särskilt av marklevande svampar, men också av andra artgrupper, bevaras och helst ökar för att långsiktigt kunna fortleva. Inom ramen för bevarandet av naturvärdena ska behovet av områden för friluftslivet tillgodoses.

Syftet ska i huvudsak uppnås genom:

- att områdets skyddsvärda naturmiljöer bevaras genom föreskrifter som reglerar jord- och skogsbruk och olika typer av exploatering
- Restaurering och skötsel av mosaikartat hässle med varierat ljusinsläpp samt inslag av torra kalkgräsmarker, kalkfuktängar, rikkärr, våtar och brynmiljöer. Ett rikt blommande busk- och fältskikt främjas på öppna ytor och i bryn.
- Minskning av andelen barrträd.
- Bete som gynnar reservatets naturtyper och rika biologiska mångfald.

Skälen för naturreservatet

Prioriterade bevarandevärden för Hönstorps hässle är den extremt höga artrikedomen med ett mycket stort antal sällsynta och hänsynskrävande arter knutna till variationsrika betade hässlen med inslag av blomrika torra kalkgräsmarker, kalkfuktängar, rikkärr och buskrika brynmiljöer. Mosaiken av solbelysta gläntor och stråk med varmt vindskyddat mikroklimat samt halvöppna och skuggiga hässlen med lång kontinuitet av gammal hassel utgör viktiga strukturer för en mängd arter. Det gäller inte minst den i området särskilt högt prioriterade fungan (svampfloran) av rödlistade marklevande svampar, varav många bildar mykorrhiza med hassel och/eller lövträd, men också den rika mångfalden av kärlväxter, pollinerande och vedlevande insekter, groddjur och andra organismer. Den kalkrika, magra och ställvis steniga marken är en viktig förutsättning för den extrema artmångfalden. Andra viktiga naturvårdselement är betesdjurens dynga, död och döende ved samt inslaget av vårtbjörk, skogsek, vildapel, oxel, tall och andra träd som tillåts bli riktigt gamla.

För att områdets naturvärden ska bevaras och utvecklas behövs naturvårdande skötsel samt att området undantas från skogsproduktion och annan exploatering. De höga värdena motiverar att området ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat.

Biologiska bevarandevärden

Naturreservatet Hönstorps hässle utgör en del av Mittlandet på Öland som hyser mycket höga naturvärden både ur ett nationellt och internationellt perspektiv. Hönstorps hässle utgör en representativ del av ett för Mittlandet extremt artrikt betat hässle med överståndare av främst vårtbjörk men också av tall, gran, oxel, skogsek och andra träd. Den småskaliga variationen av hässle och hasselrik lövskog, torra kalkgräsmarker, fuktängar, våtar och rikkärr med oskarpa övergångszoner mellan naturtyperna är av mycket stor betydelse för den särpräglade artmångfalden med exceptionellt många sällsynta och hotade arter.

Variationsrikedomen är bland annat viktig för områdets anmärkningsvärt rika funga med en lång rad rödlistade svampar, varav många bildar mykhorizaföreningar med hassel och/eller skogsek. Inom reservatet har enligt artportalen 162 rödlistade arter varav 79 rödlistade svamparter noterats sedan år 2000. Exempel på hotade svamparter som indikerar särskilt skyddsvärda miljöer är beryllspindling (EN), frostspindling (EN), sockelspindling (EN), slöjröksvamp

(VU), liten rävspindling (EN), sockelspindling (EN), lundröksvamp (EN) och hamrad bleksopp (EN). I hässlet finns också rödlistade skalbaggar som rödbent ögonbock (VU) och enbandad brunbagge (VU) som alla gynnas av den rika förekomsten av klen död ved.

I reservatets rikkärr frodas en artrik flora med konkurrenssvaga arter som småvänderot (VU), majviva (NT) och honungsblomster (VU) liksom en mindre förekomst av det hotade gräset källgräs (VU). På fuktiga ytor växer också ängsvädden som är en viktig värdväxt för den hotade väddnätfjärilen (VU).

Områdets kalkgräsmarker hyser också en artrik hävdgynnad flora med bland annat fältsippa, göknycklar, sankt pers nycklar, solvända (NT) och backtimjan (NT). Här finns också enstaka förekomst av sandviol (NT) och månlåsbräken (NT). Även de torra kalkgräsmarkerna är hemvist åt en artrikunga med många sällsyntheter, bland annat rosenfotad fjällskivling (VU), stäppröksvamp (NT) och naveljordstjärna (EN). Flera krävande arter av dynglevande skalbaggar som humlekortvinge (NT) och månhornsbagge (VU) har också observerats i reservatets torra gräsmarker. I brynmiljöer i anslutning till gräsmarkerna blommar slån, hagtorn, benved och andra bärande buskar som är till stor nytta för en mängd pollinerande insekter.

Reservatsföreskrifter

För att uppnå syftet med naturreservatet får Länsstyrelsen besluta om föreskrifter. Föreskrifterna är uppdelade i A-, B-, och C-föreskrifter. A-föreskrifter förbjuder viss verksamhet och riktar sig till markägare och övriga sakägare. B-föreskrifter beskriver vilken skötsel som markägare och sakägare ska tåla. C-föreskrifter är ordningsföreskrifter som riktar sig till både markägare/sakägare och allmänheten.

Med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken föreskriver Länsstyrelsen följande:

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annans sakägares rätt inom naturreservatet

Det är förbjudet att inom reservatet:

1. Avverka, gallra, röja, beskära, ta bort eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar.

2. Bedriva täkt, gräva, spränga, borra, schakta, rensa, dika, fylla ut eller annan markberedning.
3. Uppföra eller utöka byggnad, ledning, mast, vindkraftverk eller annan anläggning.
4. Anlägga väg eller parkeringsplats.
5. Anordna upplag, tippa eller dumpa.
6. Uppföra stängsel eller annan hägnad för annat än djurhållningens behov.
7. Ta bort eller skada stengärdesgård eller odlingsröse.
8. Utföra vattenreglering, dämma, dika, leda bort vatten eller på annat sätt påverka hydrologin.
9. Använda bekämpningsmedel, kalka eller tillföra växtnäringsämnen.
10. Använda ivermektinbaserade preparat på betesdjur då de uppehåller sig inom reservatet, annat än vid direkt veterinär rekommendation.
11. Plantera, så eller införa växter, djur eller andra organismer.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

12. Uppföra jakttorn.
13. Anlägga led eller spång.
14. Utföra rensning av befintliga diken för att behålla vattnets djup eller läge.
15. Tillskottsutfodra betesdjur.
16. Utfodra vilt.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om markägare och annan sakägars skyldighet att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. Utmärkning av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Anläggande och underhåll av informationstavla och mindre stig.
3. Naturvårdande skötsel i form av:
 - Åtgärder för att restaurera och underhålla hässlen, trädklädda betesmarker, gräsmarker, våtar och rikkärr, såsom stängsling, bete, slåtter, friställning av träd och buskar, luckhuggning, ringbarkning, utglesning och röjning.
 - Åtgärder för att gynna lövträd, hassel, trädens åldersfördelning, lövträdsföryngring och förekomst av död ved och såsom friställning, trädfällning, ringbarkning, luckhuggning, veteranisering, stängsling, utglesning och röjning.
 - Åtgärder för att bevara och förstärka inslaget av solexponerade gamla träd och hasselbuskar såsom friställning, luckhuggning, utglesning, ringbarkning, röjning, veteranisering, bete och slåtter.
 - Åtgärder för att gynna blomrika marker och värdefulla buskskikt såsom bete, stängsling, slåtter, röjning, luckhuggning, trädfällning och ringbarkning.
 - Åtgärder för att minska andelen barrträd såsom röjning, ringbarkning och trädfällning.
 - Åtgärder för att gynna naturlig hydrologi och vattendynamik såsom igenläggning av diken.
 - Åtgärder för att gynna hotade arter knutna till reservatets livsmiljöer såsom uppsättning av mulmholkar, veteranisering, flytt av död ved och utsättning av arter.
 - Restaurering och införande av bete inklusive uppsättning av stängsel och andra anordningar nödvändiga för betesdrift.
 - Upplag och bränning av avverkat material i samband med skötselåtgärder.
4. Genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt mark- och vattenförhållanden.
5. Skyddsåtgärder mot invasiva eller främmande arter

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken

Det är förbjudet att inom reservatet:

1. Skada eller avsiktligt störa däggdjur och fåglar, klättra i boträd eller uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt.
2. Elda annat än i medhavd grill eller friluftskök.
3. Bryta kvistar, fälla eller skada levande eller döda träd eller buskar.

Det är förbjudet att utan Länssstyrelsens tillstånd:

4. Plocka mossor, lavar eller vedlevande svampar undantaget enstaka exemplar för artbestämning.
5. Gräva eller dra upp kärlväxter.
6. Samla in insekter eller andra ryggradslösa djur med fällor som dödar.
7. Placera ut skylt, tavla, affisch, konstföremål, orienteringskontroll, snitsel, markering eller liknande.

Undantag från föreskrifter

Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för förvaltaren att utföra eller låta utföra de åtgärder som framgår av föreskrifterna under B ovan.

Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för sjukvården, räddningstjänsten och polisen samt personer på uppdrag av polisen, att vid insatser använda motordrivet fordon, motordriven farkost och hund samt vid behov vidta andra åtgärder.

Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för drift och underhåll av allmän och enskild väg med tillhörande vägområde.

Utan hinder av föreskriften A 1 och C 3 har fastighetsägare och jordbruksarendator rätt att röja bort träd och buskar av igenväxningskaraktär klenare än fem cm i brösthöjd i stängselgata och längs befintliga brukningsvägar.

Utan hinder av föreskriften A 1 och C 3 har fastighetsägare och jordbruksarrendator rätt att utföra naturvårdande röjningar av igenväxningsvegetation i betesmark efter godkännande av Länssstyrelsens reservatsförvaltare.

Utan hinder av föreskriften A 1 och C 3 får träd som fallit ned över befintliga vägar, leder, ledningar eller stängsel, tas bort och flyttas tillbaka till lämplig plats i naturreservatet.

Utan hinder av föreskriften A 1 och C 3 får levande träd eller grenar som inom snar framtid riskerar att falla ned över befintliga vägar, leder, ledningar eller stängsel, beskäras eller tas bort och flyttas till lämplig plats i naturreservatet. Innan sådan åtgärd utförs ska godkännande fås av Länssstyrelsens reservatsförvaltare. Döda träd eller grenar som inom snar framtid riskerar att falla ned över befintliga vägar, leder, ledningar eller stängsel får kapas eller tas bort och flyttas tillbaka till lämplig plats i naturreservatet. Åtgärden kräver inget godkännande från Länssstyrelsens reservatsförvaltare.

Föreskriften A 15 gäller inte tillfällig tillskottsutfodring vid speciella tillfällen så som extrem torka, in- och utställning samt vinterbete efter godkännande från förvaltaren. Undantaget gäller endast om utfodring utanför reservatet inte är praktiskt möjlig.

Föreskriften C 7 gäller inte fastighetsägare, jordbruksarrendator och jakt-rättsinnehavare.

Föreskriften C 1 gäller inte jakträttsinnehavare vid jakt.

Upplysningar

Utöver föreskrifterna under A, B och C gäller även annan lagstiftning, bl.a. miljöbalken, jaktlagstiftning, terrängkörningslagen och kulturmiljölagen.

Förvaltaren får efter samråd med markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet använda befintliga vägar inom och till reservatet i den utsträckning som behövs för reservatets vård och förvaltning mot erläggande av skälig ersättning för slitage. Eventuella skador som orsakas i samband med skötselåtgärder åtgärdas eller bekostas av Länssstyrelsen.

Eventuellt gagnvirke som ska tas ut ur naturreservatet i samband med naturvårdsåtgärder och som utförs med stöd av föreskrifter, tillfaller fastighetsägaren.

Länssstyrelsens motivering

Naturmiljöerna i Hönstorp hässle är mycket viktiga för att skydda hotade arters habitat och bidra till spridning av arter knutna till mosaikartade hässlen, torra och fuktiga kalkgräsmarker, rikkärr och buskrika brynmiljöer. Bildandet av naturreservatet bidrar till att naturmiljöerna får en ändamålsenlig skötsel och att upplevelsevärden bevaras.

Bevarandet av området är prioriterat i enlighet med den nationella strategin för skydd av skog. Hassellundar är en prioriterad skogstyp och området utmärker sig genom de extremt höga naturvärdena på beståndsnivå. Naturreservatet ligger dessutom i en skogsbiologisk värdestrakt, vilket ökar chanserna att långsiktigt bevara och utveckla de utpekade värdena. Placeringen i en värdestrakt gör att skyddet bidrar till bättre grön infrastruktur och ökad biologisk mångfald på landskapsnivå. Närheten till naturreservatet Hönstorp, som hyser liknande naturvärden, gör att värdena i de båda reservaten förstärks av varandra.

Nationella och regionala intressen

Området är av riksintresse för naturvården (Mittlandsområdet NRO08073) enl. 3 kap. 6 § miljöbalken. Det ingår även i ett riksintresse för rörligt friluftsliv enl. 3 kap. 1 och 2 §§. Naturreservatet tas även upp i Kalmar läns naturvårdsprogram, Natur- och kultur på Öland.

Miljö kvalitetsmål

Bildande av naturreservatet bidrar till uppfyllande av de regionala delmålen för miljö kvalitetsmålen Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Levande sjöar och våtmarker samt ett Ett rikt djur- och växtliv.

Ekosystemtjänster

Länssstyrelsen har gjort en bedömning av vilka effekter naturreservatet har på olika ekosystemtjänster och har kommit fram till att det huvudsakligen inverkar positivt. Bedömningen är att påverkan på ekosystemtjänsterna sammantaget stärker motiven för inrättande av naturreservatet. Exempel på ekosystemtjänster i naturreservatet är pollinering, vattenrening, luftrening, estetiska naturupplevelser och rekreation och hälsa.

Länsstyrelsens bedömning

Lämplig användning av markområde

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken ska denna tillämpas så att bl.a. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras. Länsstyrelsen har, i enlighet med 3 kap. miljöbalken, prövat och funnit att bildandet av naturreservatet Hönstorps hässle är förenligt med en, från allmän synpunkt, lämplig användning av markområdet och att beslutet inte strider mot gällande kommunala detalj- eller översiktsplaner.

Intresseprövning

Naturreservatet utgör ett från naturvårdssynpunkt mycket värdefullt område som hyser miljöer med en stor mångfald av växt- och djurarter. För att områdets naturvärden ska bevaras och utvecklas behöver det därför undantas från skogsproduktion och annan exploatering som innebär att naturvärdena påtagligt skada. Föreskrifterna och avgränsningen är anpassade till naturreservatets syften och värden. Om det senare visar sig finnas nya skäl eller behövas ytterligare inskränkningar för att uppnå syftet med skyddet får Länsstyrelsen meddela beslut om detta.

Konsekvensutredning av påverkan på allemansrätten

Länsstyrelsen ska enligt förordning om konsekvensutredning vid regelgivning 2007:1244, i den omfattning det behövs göra en konsekvensutredning av hur allemansrätten påverkas genom beslutet om naturreservat. Enligt 5 § samma förordning får myndigheten göra undantag från regeln om den bedömer att det saknas skäl att genomföra en konsekvensutredning. Länsstyrelsen gör bedömningen att områdets ordningsföreskrifter inte påverkar tillgängligheten enligt allemansrätten på ett betydande sätt och att det därför inte behöver upprättas en konsekvensutredning.

Ärendets beredning

Ärendet har initierats av Länsstyrelsen som ett led i arbetet med att skydda värdefulla naturområden i länet enligt den regionala strategin för formellt skydd av skog. När markägarna kontaktades 2021 för diskussioner om skydd diskuterades främst skyddsformen naturvårdsavtal, men fastighetsägarna var sedan mer intresserade av ett naturreservat. Svefa har under 2022 och 2023 genomfört värdering av fastigheterna på uppdrag av Länsstyrelsen. Midlers

mark och exploatering har därefter under 2023 och 2024 förhandlat med berörda sakägare. Länssstyrelsen har träffat uppgörelse om intrångsersättning med ägare till fastigheterna Jordtorp 11:1, Hönstorp 2:2 och Hönstorp S:2.

Remiss

Förslag till beslut och skötselplan för naturreservatet Hönstorps hässle skickades på remiss den 28 oktober 2024 till Mörbylånga kommun, Riksantikvarieämbetet, Jordbruksverket, Sveriges geologiska undersökning, Skogsstyrelsen, Naturskyddsföreningen i Kalmar län, LRF Sydost, Mellersta Götalands jordägarförbund, Algutsrums hembygdsförening, Ölands Botaniska förening, Ölands Naturskyddsförening, Ölands Ornitologiska Förening, Friluftsförbundet Region Öst, Station Linné, Svenska Jägareförbundet Kalmar län, Region Kalmar län och svampexpert Tommy Knutsson.

Kända sakägare förelades den 23 oktober 2024 med stöd av 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken att inkomma med yttrande.

Remissen kungjordes i ortstidning, Ölandsbladet, Barometern OT lördagen den 26 oktober samt Post- och Inrikes tidning fredagen den 25 oktober 2024.

Synpunkter har inkommit från Skogsstyrelsen, Jägareförbundet Kalmar län, Trafikverket, Ölands naturskyddsförening och Örjan Fritz via Tommy Knutsson.

Skogsstyrelsen tillstyrker och informerar om att pågående naturvårdsavtal kommer att upphävas efter att reservatet vunnit laga kraft.

Jägareförbundet anser att tillstånd måste ges för uppförande av nya jakttorn, samt att det behöver finnas undantag från föreskrifterna för att kunna utfodra vilt. De anser även att undantaget från A och C föreskrifterna för polisens åtgärder, även bör inkludera personer på uppdrag av polisen, så att eftersök av vilt i samband med kollision med fordon ska kunna utföras.

Länssstyrelsens kommentar: Att uppföra nya jakttorn och att utfodra vilt är inte förbjudet, men kräver tillstånd från Länssstyrelsen så att krav på lokalisering och utförande kan ställas i syfte att minska påverkan på naturvärdena. Länssstyrelsen ändrar det nämnda undantaget från A och C föreskrifterna så att det även inkluderar personer på uppdrag av polisen. Föreskrifterna utgör därmed inte hinder för eftersök och jakt på vilt i samband med viltolyckor.

Trafikverket har noterat att undantag från föreskrifterna gäller för drift och underhåll av allmän väg med tillhörande vägområde samt att väg 957 som de har ansvar för ligger inom reservatet. Trafikverket förutsätter att inte ytterligare tillstånd ska behöva sökas för exempelvis att utföra asfaltering, slåttring, halkbekämpning, underhåll av trummor m.m. för att säkerställa vägens funktion och säkerhet.

Länssstyrelsens kommentar: Reservatsföreskrifterna ställer inget krav på ytterligare tillstånd för att utföra nämnda åtgärder.

Ölands naturskyddsförening tillstyrker och ser positivt på att skötselplanen bygger på att området fortsättningsvis betas. Naturskyddsföreningen föreslår en annan formulering av undantag gällande jakt då de ser nuvarande formulering som vag och öppnar upp för egen tolkning. De har även synpunkter om bland annat beteshävd, och vill att rutiner för utvärdering av vad som är rätt betestryck ska preciseras.

Länssstyrelsens kommentar: Länssstyrelsen anser att nuvarande formulering om undantag för jakt är tillräcklig då annan lagstiftning som artskyddsförordningen och jaktlagstiftningen gäller parallellt med reservatsföreskrifterna. Länssstyrelsen anser inte att skrivningarna om uppföljning och betestryck behöver preciseras ytterligare i skötselplanen. Förvaltaren ansvarar för uppföljning av naturreservatets bevarandemål samt eventuellt behov av anpassning av skötseln. Hur bevarandemålen följs upp anges i en särskild uppföljningsplan.

Örjan Fritz påpekar att artlistan bör uppdateras med arter som hittats under hösten 2024.

Länssstyrelsens kommentar: Länssstyrelsen har uppdaterat artlistan.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos Regeringen, Klimat- och näringslivsdepartementet, se bilaga 4.

Föreskrifterna under C, enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller omedelbart, även om beslutet överklagas.

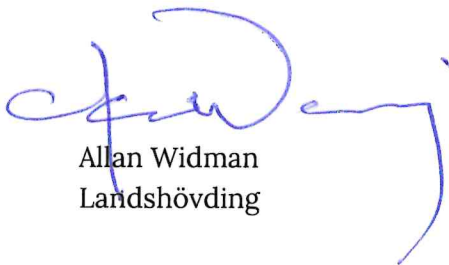
Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen.

Kungörelse ska införas i ortstidning. Delgivning anses ha skett den dag kungörelsen var införd i ortstidning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Allan Widman med naturvårdshandläggare Pontus Axén som föredragande. Vid den slutliga handläggningen av ärendet deltog även chefen för naturavdelningen Martin Unell.

Allan Widman
Landshövding

Pontus Axén

Pontus Axén
Naturvårdshandläggare

Sändlista

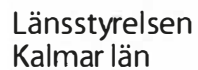
Sakägare, se bilaga 3 sakägarförteckning

Övriga

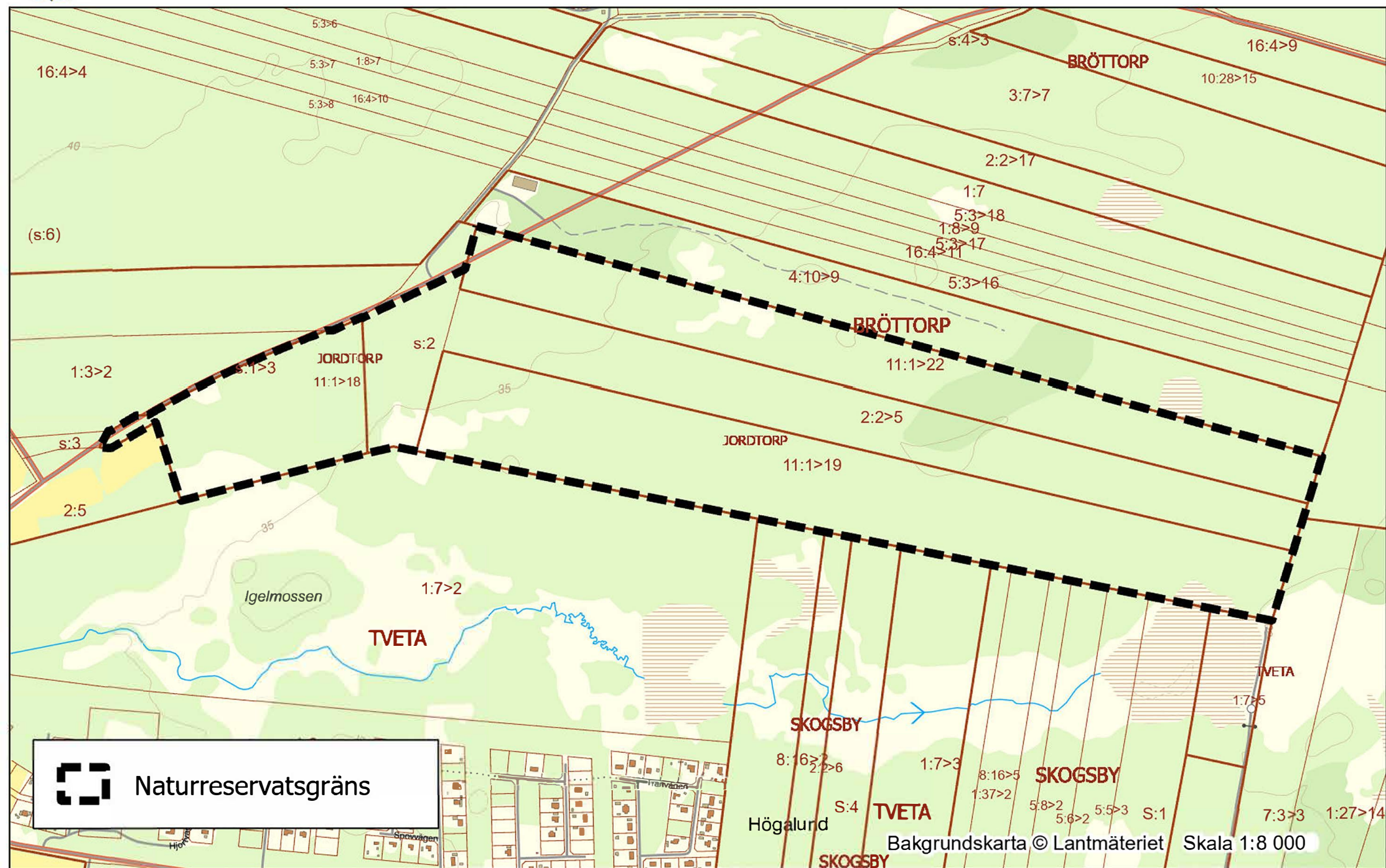
Naturvårdsverket
Skogsstyrelsen
Riksantikvarieämbetet
Sveriges geologiska undersökning
Trafikverket
Statens jordbruksverk
Mörbylånga kommun
Boverket

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Sakägarförteckning
4. Upplysning om kungörelsedelgivning/Hur man överklagar.
5. Skötselplan
- 5.1 Skötselplanskarta

Bilaga 1 Beslutskarta
Tillhör Länsstyrelsens ärende dnr
511-7128-2022

Länsstyrelsen
Kalmar län

Översiktskarta Naturreservatet Hönstorps hässle

Bilaga 2 Översiktskarta
Tillhör Länsstyrelsens ärende
511-7128-2022

HUR MAN ÖVERKLAGAR

VEM KAN ÖVERKLAGA	Beslutet får överklagas av den som beslutet angår om det gått honom eller henne emot. Beslutet får även överklagas av Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen eller Havs- och vattenmyndigheten.
VEM SKA PRÖVA ÖVERKLAGANDET	Länssstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas hos Regeringen, Klimat- och näringslivsdepartementet, .
HUR MAN UTFORMAR ÖVERKLAGANDET	I skrivelsen ska Ni • tala om vilket beslut Ni överklagar, t.ex. genom att ange ärendets nummer (diarienumret) och dag för beslutet • redogöra varför Ni anser att Länssstyrelsens beslut är felaktigt • redogöra för hur Ni anser att beslutet ska ändras Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er. Behöver Ni veta mer om hur Ni ska gå till väga, så ring eller skriv till Länssstyrelsen.
ÖVRIGA HANDLINGAR	Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.
VAR INLÄMNAS ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse ska lämnas/skickas till Länssstyrelsen och inte till Regeringen, Klimat- och näringslivsdepartementet,. Länssstyrelsens adress och telefonnummer finner Ni längst ner på denna sida.
SENASTE DATUM FÖR ÖVERKLAGANDET	Länssstyrelsen måste ha fått överklagandet senast den 5:e Januari 2025 , annars kan överklagandet avvisas.
UNDERTECKNA ÖVERKLAGANDET	Ni ska underteckna skrivelsen och förtydliga namnteckningen. Uppge personnummer/organisationsnummer, yrke, postadress och telefonnummer till bostaden samt adress och telefonnummer till arbetsplatsen och ev. annan plats där Ni är anträffbar.

Skötselplan för naturreservatet Hönstorps hässle, Mörbylånga kommun

Skötselplanen är ett praktiskt handlingsprogram för syftet med och skötseln av ett naturreservat. Syftet med reservatet och föreskrifterna i beslutet bestämmer skötselplanens inriktning.

Ametistspindling *Cortinarius sodagnitus*

Innehåll

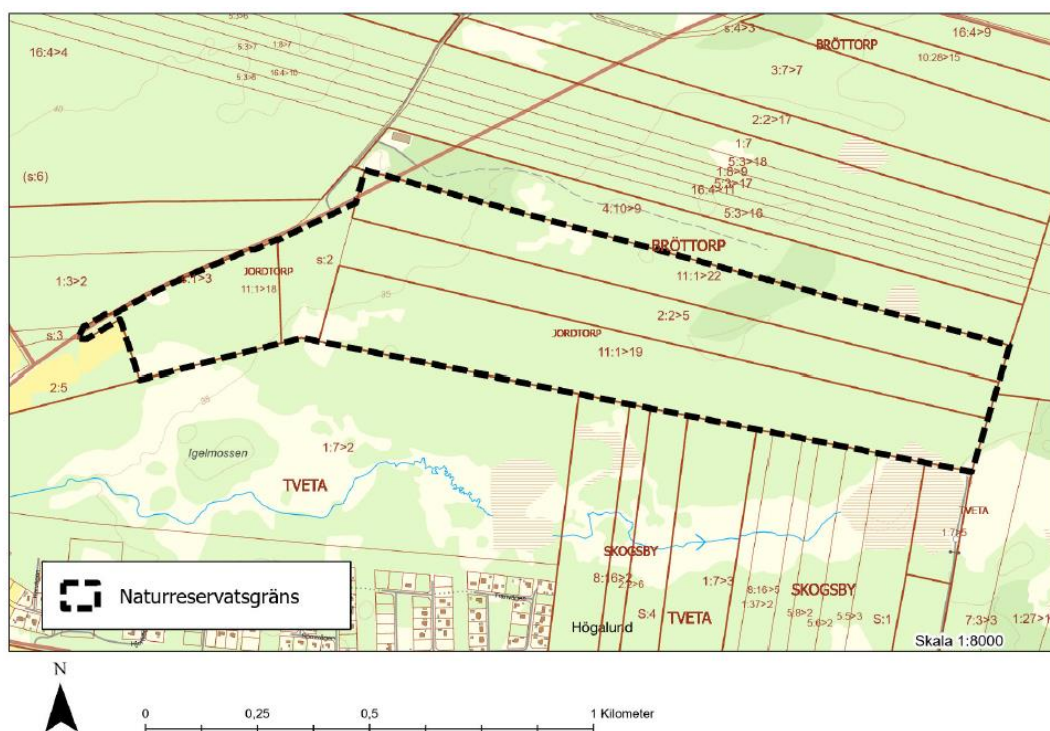
Skötselplan för naturreservatet Hönstorps hässle, Mörbylånga kommun	1
1. Beskrivning av reservatet	3
1.1 Sammanfattning.....	3
1.2 Historisk och nuvarande markanvändning	4
1.3 Naturbeskrivning och biologiska bevarandevärden.....	5
2. Översiktlig målbild och generella riktlinjer	7
2.1 Övergripande mål med skötseln.....	7
2.2 Generella skötselåtgärder	7
3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	9
3.1 Skötselområde 1: Hässle (45 ha).....	9
3.2 Skötselområde 2: Gräsmarksmosaik (ca 13 ha)	12
3.3 Skötselområde 3: Rikkärr och fuktäng (ca 2 ha).....	14
3.4 Skötselområde 4: Vätar och fuktäng (ca 1 ha).....	16
4. Friluftsliv.....	16
5. Dokumentation och uppföljning	17
5.1 Dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder.....	17
5.2 Uppföljning av bevarandemål	17
5.3 Revidering av skötselplan	17
6. Artlista.....	18
7. Referenslista	27
8. Bilagor	29

1. Beskrivning av reservatet

1.1 Sammanfattning

Naturreservatet Hönstorps hässle är beläget i Mittlandsskogen, centralt på Öland ca 5 km öster om Färjestaden. Området har lång historik som betad utmark och domineras av ett större hässle (se definition i Forslund m.fl. 1998) med insprängda torra kalkgräsmarker, kalkfuktängar, rikkärr, källkärr och vätar. Träd- och buskskiktet domineras starkt av hassel och vartbjörk med inslag av bland annat enbuskar, tall, gran, ek, oxel, flera almarter m.m. Framför allt till hasseln, som förefaller ha lång kontinuitet i området, är en artrik och mycket exklusiv funga (svampflora) knuten. Öppnare partier med kalkgräsmark är också mycket artrika miljöer och detsamma gäller rikkärren i områdets västra del.

Figur 1. Karta över naturreservatet Hönstorps hässle

Naturtyper	Areal
Lövskog och hässle	Ca 45 ha

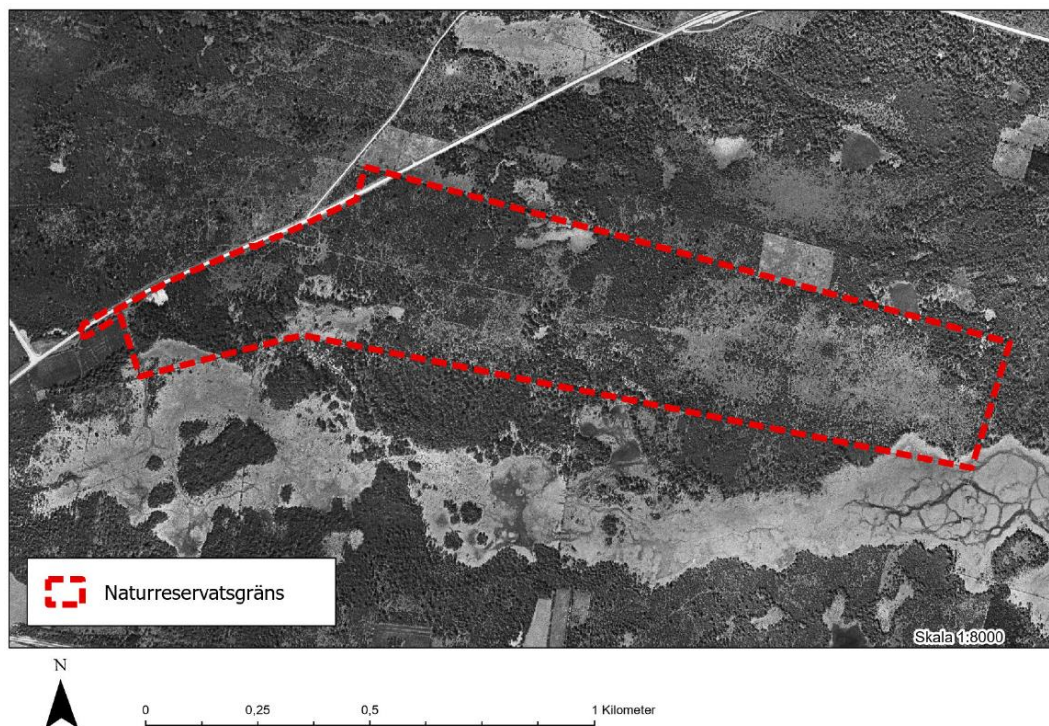
Buskrik gräsmark	Ca 13 ha
Rikkärr, källkärr och vätar	Ca 3 ha
Natura 2000-naturtyper (gynnsam och ogynnsam bevarandestatus)	Areal
Trädklädd betesmark 9070 (inklusive hässle)	Ca 35 ha
Kalkgräsmarker (*Viktiga orkidélokaler) 6210	Ca 7 ha
Rikkärr 7230	Ca 1,5 ha
Kalkfuktäng 6410 a	Ca 2
*Källor med tuffbildning 7220	Ca 0,05 ha
Arter enligt Art- och habitatdirektivets bilaga 2	
Väddnätfjäril <i>Euphydryas aurinia</i>	
Större vattensalamander <i>Triturus cristatus</i>	
Smalgrynsnäcka <i>Vertigo angustior</i>	
Kalkkärrsgrynsnäcka <i>Vertigo geyeri</i>	

1.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Det öländska Mittlandets hasselbevuxna marker har en historia som sträcker sig 9000 år tillbaka i tiden. Redan då fanns sannolikt hasselskogar med överståndare av ek (Länsstyrelsen 2016).

Naturreservatet har av allt att döma under långa tider nyttjats som betesmark i kombination med skörd av hasselnötter och viss vedtäkt, så kallad utmark. Både hassel och björk finns omnämnda i laga skifteskartan över området från 1842. I slutet av 1990-talet genomfördes större betesmarksrestaureeringar i området. Mycket av de tidigare igenvuxna kalkgräsmarkerna röjdes fram och små gläntor skapades i skogen. Några små avverkningar har också gjorts i senare tid. I dagsläget hävdas större delen av reservatet med betande nötdjur.

I området finns inga kartlagda fornlämningar. Spår av äldre mänsklig aktivitet finns ändå, bland annat finns resterna efter en mindre grustäkt och äldre hägnadsrester i form av stenmurar längs fastighetsgränserna.

Figur 2. Flygbild över naturreservatet från år 1960.

1.3 Naturbeskrivning och biologiska bevarandevärden

Geologi, naturtyper och arter

Berggrunden i hela området utgörs av ortocerkalksten som sluttar svagt mot sydost. Kalkstenen är täckt av ett lager med svallad mestadels grusig morän. De lägsta delarna är tidvis vattentäckta.

Naturreservatet utgörs till stor del av hasseldominerad lövskog, bitvis med stort inslag av vårtbjörk, men även en hel del tall och gran. Här växer också ask och skogsalm liksom enstaka skogslönn, skogsek, avenbok, vresalm, lundalm, vildapel, asp och oxel. Förutom hassel finns det i buskskiktet en hel del enbuskar. Här och var möter man också blommande buskar som hagtorn, slån, nypon, benved, getapel och skogskornell och i fuktigare partier växer brakved. Fältskiktet är i huvudsak typiskt för mittlandsskogen med arter som blåsippa, gulsippa, sårläka, tandrot, underviol, svinrot (NT), slankstarr och fågelstarr.

Centralt i reservatet slingrar sig ett mosaikartat system av gläntor som erbjuder ett sommarvarmt och vindskyddat mikroklimat. En viktig del av områdets naturvärde utgörs av mosaiken av små öppna kalkgräsmarker som omges av

skyddande skog och buskage. I de torra kalkgräsmarkerna växer en artrik flora med bland annat fältsippa, göknycklar, sankt Pers nycklar, solvända (NT) och backtimjan (NT). Här finns också enstaka förekomster av sandviol (NT) och månlåsbräken (NT) som liksom många av kalkgräsmarkernas arter gynnas av näringsfattiga markförhållanden.

I naturreservatet ingår mindre delar av den stora våtmarken Igelmossen, både i form av tillfälliga vattenytor och som artrika rik- och källkärr. I rikkärren frodas en riklig förekomst av småvänderot (VU), majviva (NT) och tätört samt flera orkidéarter som exempelvis kärrknipprot, flugblomster och honungsblomster (VU). Värt att nämna är också en liten förekomst av det hotade gräset källgräs (VU) och den sällsynta kalkkällmossan.

I hässlet har en imponerande lång rad sällsynta mykorrhizasvampar påträffats, bland annat många rödlistade spindelskivlingar (ädelspindlingar) såsom exempelvis beryllspindling (EN), frostspindling (EN), sockelspindling (EN) och liten rävspindling (EN). Kombinationen av mager kalkrik mark och hassel med mycket lång kontinuitet är avgörande för en mängd svamparter som lever i symbios med hasselbuskarna, vars rötter de nyttjar för intag av kolhydrater. Flera hotade arter bildar också mykorrhiza med skogsek (och eventuellt vårtbjörk). Det finns även svampar såsom solvändespindling (NT) och fläckig saffransspindling (VU) som har förmågan att nyttja solvändan (NT) som mykorrhizapartner. Också bland nedbrytande svampar, s.k. saprofyter finns spännande arter, som exempelvis slöjroksvamp (VU).

Många av hässlets exklusiva svamparter är värmeälskande (termofila) och gynnas av ett visst ljusinsläpp eller klimatiskt varma lägen, inte sällan på torr och stenig mark med avsaknad av tjocka förnalager. Även de torra kalkgräsmarkerna bjuder på en artrik funga med många sällsyntheter, bland annat rosenfotad fjällskivling (VU), stäppröksvamp (NT) och naveljordstjärna (EN). Andra arter, såsom exempelvis violfingersvampen (VU), kräver väl skuggad mark som håller jämn fuktighet.

Krävande arter av dynglevande skalbaggar som humlekortvinge (NT) och månhornsbagge (VU) har också observerats i reservatets gräsmarksmiljöer. I hässlet finns också rödlistade långhorningar som rödbent ögonbock (VU) och molnfläcksbock (NT), som båda gynnas av den rika förekomsten av klen död ved. För många skalbaggar är solexponerade hasselbuskar med hård död ved mycket värdefulla livsmiljöer.

2. Översiktlig målbild och generella riktlinjer

2.1 Övergripande mål med skötseln

Målsättningen med skötseln i reservatet är att bibehålla och förstärka de naturtyper, strukturer och arter som föranlett skyddet av området. En viktig del är att bibehålla och utveckla en mosaikartad struktur med kalkgräsmarker omgivna av buskiga bryn och hässle som präglas av varierad täthet och gammal hassel med lång kontinuitet. Skötseln ska fokusera på att gynna rödlisstade marksvampar, liksom den rika florán i kalkgräsmark, fuktäng- och rikkärr. Många ytor som är under igenväxning behöver röjas återkommande. Kornas bete och tramp är också mycket viktigt för att skapa mosaikartad luckighet med hasselbuskar och träd i olika grader av ljusexponering, minskad förnaansamling samt goda förutsättningar för hävdgynnad flora och marklevande funga. I delar av skogen behöver inslaget av framför allt barrträd minska för att gynna hassel, lövträd och skapa luckigare struktur.

2.2 Generella skötselåtgärder

Vissa generella skötselåtgärder ska kunna genomföras i hela reservatet för att långsiktigt kunna bevara och utveckla naturvärdena. Följande åtgärder kan utföras även om de inte står angivna under respektive skötselområde:

- Åtgärder för att bekämpa invasiva främmande arter.
- Åtgärder för att gynna hotade arter knutna till reservatets livsmiljöer. Arter som tidigare funnits i trakten, får återinföras.
- Döda träd och grenar får flyttas åt sidan eller avkvistas om det bedöms behövas för betesdjurens framkomlighet.
- Fällindelning är att föredra för att gynna en rik blomning och frösättning.
- Veteranisering av lämpliga träd eller hasselbuskar. Veteranisering innebär att man medvetet skapar håligheter, barklös stamved, eller kapar grenar eller toppar. Detta är ett sätt att få träd som ännu inte nått en hög ålder att bli mer biologiskt intressanta och efterlikna mikromiljöer som normalt uppstår vid hög trädålder. Veteranisering kan också användas som ett sätt att långsamt och skonsamt skapa större ljusinsläpp i skogen i stället för att avverka (Hedin m.fl. 2018).

- Kulturlämningar och eventuella fornlämningar kan med fördel röjas fria från yngre träd och yngre buskar av igenväxningskaraktär. Träd som fallit ner på kulturlämningar får flyttas åt sidan.
- Åtgärder för att gynna områdets naturliga hydrologi så som igenläggning av diken.

Eventuell utförsel, flisning och bränning av avverkat material ska ske vid en tidpunkt som så lite som möjligt missgynnar insekter och andra organismer som förökar sig i materialet. Invasiva arter eller andra arter som påverkar syftet med reservatet negativt omfattas inte av detta.

Naturvårdsåtgärder ska ske vid en tid och på ett sätt som inte påverkar störningskänsliga skyddsvärda arter negativt, d v s maskinella åtgärder genomförs inte under fåglarnas huvudsakliga häckningstid.

Naturvårdsåtgärder ska inte ske vid en tid och på ett sätt som skapar körska-dor.

Betesmarker och miljöersättningar

Bete med betesdjur är mycket viktigt för bevarandet av de artrika miljöerna. Betestrycket behöver vara anpassat för att nå bevarandemålen för respektive skötselområde. Fällindelning och tillfälliga betesuppehåll är gynnsamt för att gynna en rik blomning, men även ett naturvårdsanpassat åretruntbete kan vara lämpligt. Bete med nöt och häst av raser som håller efter igenväxningsvegetation är att föredra. Undvik betesdjur som påverkar känslig flora negativt. Fårbete är exempelvis inte att föredra då det normalt riskerar att leda till minskad blomrikedom. Fårbete bör därför inte bedrivas, om inte betesplanering med betesuppehåll som möjliggör för rik blomning och frösättning kan ske. Återkommande röjningar av öppna ytor behöver ske för att förhindra en kraftig igenväxning.

Marker som ingår i ett stödåtagande inom Landsbygdsprogrammet ska skötas på ett visst sätt under en viss period mot en ersättning från Jordbruksverket eller Naturvårdsverket. Om dessa marker samtidigt ligger i ett naturreservat behöver ansvar och finansiering för olika skötselåtgärder förtydligas för att inte riskera otillåten dubbelfinansiering. Grundregeln är att dubbla statliga stöd inte får betalas ut för samma åtgärd på samma plats under samma tid.

Skötselåtgärder som är mer långtgående än vad miljöersättningarna och åtagandet föreskriver kan bekostas och utföras av Länsstyrelsen. Detta omfattar till exempel skötselåtgärder i känsliga områden (till exempel karstområden och våtmarker), eller områden som i skötselplanen anges ska ha en mer långtgående skötsel än vad åtagandet föreskriver. Brukaren kan även befrias från röjningskrav i vissa områden om det finns starka naturvårdsskäl som till exempel i miljöer för känslig funga eller häckande ängshök.

För att undvika missförstånd om ansvar- och finansiering är det viktigt med en god dialog mellan brukare och Länsstyrelsens naturvårdsförvaltning. Observera att jordbrukets ersättningssystem ses över och förnyas med jämna mellanrum. Detta innebär att förutsättningar för skötseln och dess ersättning kan förändras över tid.

3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Naturreservatet är indelat i fyra skötselområden som ibland är indelade i flera delområden. Den mosaikartade strukturen gör att gränsen mellan de olika skötselområdena ofta är oskarp. Avgränsning av skötselområdena 1-4 framgår av bifogad skötselplankarta, bilaga 5.1.

Skötselområde 1 – Hässle

Skötselområde 2 – Gräsmarksmosaik

Skötselområde 3 – Rikkärr och fuktäng

Skötselområde 4 – Vätar och fuktäng

3.1 Skötselområde 1: *Hässle* (45 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs hasseldominerad lågskog med bitvis stort inslag av främst vårtbjörk, men också av andra träd. En mängd hotade svampar inklusive slöjtröksvampen (VU), som är föremål för ett åtgärdsprogram för hotade arter, är spridda i området. En annan specialiserad artgrupp, som gynnas av solbelyst död ved, är långhorningar som rödbent ögonbock (VU), mindre ekbock (NT) och molnfläcksbock (NT). Även dessa har ett eget åtgärdsprogram för deras långsiktiga bevarande (Naturvårdsverket 2013). Delområde 1A domineras av löv men med inslag av spridda tallar och granar. Delområde 1B har ett stort inslag av tall i 60-årsåldern och delområde 1C är lövdominerat men med flera stenmurar som präglar intrycket av området.

Bevarandemål

- Arealen träddädd betesmark (9070) ska vara minst 35 hektar.
- Skötselområdet ska domineras av mosaikartat hässle med lång kontinuitet av gammal hassel samt varierande inslag av äldre lövträd såsom bland annat vårtbjörk, skogsek, vildapel och oxel. Det ska också finnas ett visst inslag av gammal tall.
- Det ska finnas ett visst inslag av efterträdande träd i olika generationer, men uppväxt av sly ska inte tillåtas skada hässlets naturvärden.
- På lämpliga ställen ska det finnas gläntor med ljuskrävande flora, solexponerade brynmiljöer, glesare partier, och öppna stråk som förbinder öppna ytor, gärna med mjuk övergång till mer slutna och skuggiga partier. Graden av ljusinsläpp ska vara anpassad för rödlistade mykorrhizasvampars behov.
- Stormfällning och annat naturligt avdöende, i kombination med betande djur ska påverka dynamik och struktur.
- I solexponerade brynmiljöer ska det förutom hassel också finnas inslag av enbuskar och olika arter av blommande buskar och småträd som exempelvis hagtorn, slån och getapel. Brynmiljöer ska ha en ojämn struktur som erbjuder insekter varma solbelysta rum, skydd från vinden, samt pollen och nektar över en längre säsong.
- Marken ska vara kalkrik och näringsfattig. Torr mark med gammal hassel är av särskilt stor vikt för svampfunger.
- Det ska finnas stor artrikedom av typiska och rödlistade arter för öländska hässlen. Särskilt rödlistade mykorrhizasvampar och andra marklevande svampar är en prioriterad grupp som ska ha goda förutsättningar att leva kvar i området. Det ska också finnas artrikedom av insekter och annan lägre fauna knuten till död ved och gamla levande träd och buskar.

Figur 3: Hässle dominerat av äldre hasselbuketter.

Skötselåtgärder

Initiala restaureringsinsatser

- Ungefär 70 % av tallarna huggs eller ringbarkas i delområde 1B.
- Ungefär 30% av tallen huggs eller ringbarkas i övriga delar (de äldsta träden sparas).
- I kantzonen mot rikkärret (skötselområde 3B) genomförs röjningar för att öppna upp den täta busk- och granridån och för att skapa artrika bryn med ojämn struktur.

Löpande skötsel

- Röjning och huggning för att skapa öppna gläntor, luckighet, glesa partier, öppna stråk samt varierade flikiga brynmiljöer med rik förekomst av hassel och andra buskar. Platser för röjningar väljs med stor omsorg så att kontinuitet av gammal hassel bibehålls och rödlistade mykorrhizasvampar gynnas. Där det är lämpligt bör röjningar utöka befintliga öppna ytor och motverka sentida igenväxning. Röjningarna kommer resultera i att gränsen till övriga skötselområden blir än mer oskarp.
- Gran och oönskat igenväxningssly huggs/röjs återkommande. Särskilt om slybetande djurslag saknas måste återkommande röjningar ske.

- Utglesning av barr- och lövträd ska ske återkommande vid behov för att undvika att det övre trädskiktet sluter sig för mycket över hasselbuskarna.
- Friställning av skogsek i olika åldrar genomförs där det finns behov för att gynna och bitvis öka inslaget.
- Skötselområdet ska hävdas med betesdjur.

3.2 Skötselområde 2: *Gräsmarksmosaik* (ca 13 ha)

Beskrivning

Delområde 2A utgörs av gläntor och öppna stråk av gräsmarker med varierat inslag av buskar, främst enar och hassel. Här finns också spridda tallar. Floran är örtrik med dominans av hävd- och kalkgynnade arter. Här finns också en artrik funga med både torrängsarter och värmegynnade arter knutna till buskar, träd och bryn. Fager vaxskivling (NT) och blårödling (VU) är två s.k. ängssvampar som trivs på mager ogödslade marker och som omfattas av ett åtgärdsprogram för svampar i ängs- och betesmarker. Andra arter som utgör målarter för åtgärdsprogram är de dynglevande skalbaggar humlekortvinge (NT) och månhornsbagge (VU).

Delområde 2B består av två igenväxande hyggen med rikligt uppslag av björk och hassel. Delområde 2C har också öppnats upp i relativt sen tid men slyuppslaget är mindre omfattande. Här finns glest spridda träd såsom ek, asp och ask. I både delområdena 2B och 2C finns ett ganska stort inslag av friska och fuktiga partier.

Bevarandemål

- Skötselområdet ska utgöras av öppnare mosaikmark, med gräsmark och inslag av buskrika brynmiljöer. Området ska domineras av mager kalkgräsmark (6210).
- I gräsmarkerna ska det finnas en artrik hävd- och kalkgynnad flora av typiska örter som får blomma och sätta frö. Bland annat den mykorrhizabilande solvändan *Helianthemum nummularium* ska finnas i stor mängd.
- Gräsmarkerna ska vara funktionella för en artrik funga, flora och insektsfauna med arter knutna såväl till kalkgräsmark som till buskar och bryn. Särskilt rödlistade arter ska ha goda förutsättningar att leva kvar och reproducera sig i området.
- I brynmiljöer och gräsmark ska det finnas solbelyst gammal hassel som kan hysa rödlistade mykorrhizasvampar. Förutom hassel ska det i brynmiljöerna också finnas enbuskar samt olika arter av blommande buskar och småträd som exempelvis hagtorn, slån och getapel. Ett

mindre inslag av andra träd bör finnas men de ska inte tillåtas skugga ut värdefull flora. Brynmiljöer med buskar ska erbjuda insekter skydd från vinden samt pollen och nektar över en längre säsong.

- Förnalager som missgynnar skyddsvärd flora ska inte ansamlas.
- Delområdena 2B och 2C ska få en mer mosaikartad struktur med förekomst av buskage med dominans av hassel och blommande buskar som ökar variationen och gör området mer attraktivt för pollinerande insekter. I delområde 2C ska det finnas inslag av solbelyst ek som tillåts bli gammal.

Figur 2: Målbilden är en mosaik av öppna örtrika kalkgräsmarker varvat med ojämna buskage med hassel, enar m.m.

Skötselåtgärder

Initiala restaureringsinsatser

- I delområde 2A röjs det klena men rikliga uppslaget av igenväxande buskar och sly, inte minst taggbuskar, så att andelen öppen gräsmark ökar.
- I delområde 2B röjs igenväxande björksly och buskar, men hassel och björk uppslag sparas i stråk på ungefär 25% av ytan.
- I delområde 2C släpps en handfull buskage upp.

Löpande skötsel

- Skötselområdet hävdas med betesdjur med ett sådant betestryck att en rik blomning och frösättning gynnas, och ansamling av förnalager som missgynnar skyddsvärd flora inte sker. Igenväxningsbuskar och sly som inte betas ner ska röjas bort vid behov.
- Brynmiljöer med hassel och blommande buskar röjs fram vid behov. Varierad och ojämn struktur eftersträvas.
- Slätter med uppsamling av höet får ske om brist på betesdjur uppstår.

3.3 Skötselområde 3: *Rikkärr och fuktäng* (ca 2 ha)

Beskrivning

Skötselområdet består av två ytor med artrika rikkärr, källkärr och kalkfuktängar. Flera delar av kärren har tydligt framträngande grundvatten under stora delar av året, mest tydligt är detta i delområdet 3C där också tuffbildning sker. I skötselområdet finns en mycket rik flora av kärlväxter med flera rödlistade arter. Mest intressant är nog förekomsterna av källgräs (VU), honungsblomster (VU) och den stora populationen av småvänderot (VU). På fuktig mark växer också ängsvädden som är en viktig värdväxt för den hotade väddnätfjärilen (VU) – en art som har ett eget åtgärdsprogram (Naturvårdsverket 2008). En annan art som utgör en av målarterna i Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för rikkärr är kalkgrynsnäcken (NT). En utgrävd källa har en liten vattenhållande damm där både större och mindre vattensalamander ynglar (delområdet 3C). Delområdet 3A saknar i stort sett igenväxningsvegetation medan det finns ett mer påtagligt uppslag i delområdet 3B, troligen på grund av tidigare hydrologisk påverkan.

Bevarandemål

- Arealen rikkärr (7230) och kalkfuktäng (6410 a) ska vara minst 2 hektar.
- Skötselområdet ska domineras av hävdgynnad rikkärrs- och kalkfuktängsvegetation.
- Skötselområdet ska i huvudsak vara fritt från träd och buskar, men här och var ska det finnas låga buskar som skydd för snäckor och insekter. Artrika brynmiljöer med buskar ska finnas i kantzonen mot skötselområde 1.
- Hydrologin ska vara så naturlig som möjligt.
- Omfattande trampskador som missgynnar värdefull flora ska inte förekomma.
- Det ska finnas ett påtagligt inslag av typiska arter för naturtyperna. Särskilt rödlistade arter ska ha goda förutsättningar att leva kvar och reproducera sig i området.
- Förnalager som missgynnar skyddsvärd flora ska inte ansamlas.

- Det ska finnas förutsättningar för den hotade vädnetfjärilen (VU) att leva i området. Populationen av ängsvädd, som är en viktig värdväxt för den hotade vädnetfjärilen bör inte minska och tillåtas bli högväxt i bryn och buskage.

Figur 3: Målbilden är öppna kärr med både partier med välutvecklad rikkärrsvegetation och partier med fuktängsvegetation.

Skötselåtgärder

Initiala restaureringsinsatser

- Uppslag av sly röjs bort från delområde 3B.
- Igenläggning av diken får ske.

Löpande skötsel

- Skötselområdet hävdas med betesdjur. Vid behov får betesuppehåll ske i syfte att stärka populationen av vädnetfjäril och dess värdväxt.
- I kantzonen mot hässlet (skötselområde 1) genomförs röjningar för att öppna upp och skapa artrika bryn.
- Igenväxningssly som inte betas ner ska röjas bort vid behov.

- Slätter med uppsamling av höet får ske om brist på betesdjur uppstår.

3.4 Skötselområde 4: *Vätar och fuktäng (ca 1 ha)*

Beskrivning

Skötselområdet består av några små periodvis vattenfyllda sänkor, s.k. vätar, och fuktängar med en specialiserad men relativt artfattig flora. Framför allt i det norra delområdet växer ett rikt inslag av ängsvädd. Skötselområdet saknar i stort sett träd och buskskikt.

Bevarandemål

- De små väterna ska präglas av återkommande översvämningar och hydrologin ska vara så naturlig som möjligt.
- Floran ska vara typisk för vätar och fuktängar i Mittlandet. Populationen av ängsvädd, som är en viktig värdväxt för den hotade väddnätfjärilen bör inte minska.

Skötselåtgärder

Initiala restaureringsinsatser

- Inga initiala restaureringsinsatser bedöms nödvändiga.

Löpande skötsel

- Hela eller delar av väterna bör betas extensivt så att floran gynnas.
- Igenväxningssly som inte betas ner ska röjas bort vid behov.

4. Friluftsliv

Beskrivning

Naturreseptatet Hönstörps hässle ligger centralt på Öland, inte särskilt långt från Ölandsbron och Färjestaden. Det ligger även nära Tveta fritidsby, cirka 400 meter söder om reservatet. I närheten finns också den välbesökta fornborgen Gråborg och Jordtorpsåsen med sina vandringsleder och besöksmål. I dagsläget är området inte särskilt välbesökt, men en stor mängd artobservationer på artportalen.se vittnar om att specialintresserade artletare njuter av områdets fantastiska artrikedom.

Bevarandemål

- Information ska finnas om områdets naturvärden.
- Besökare ska kunna uppleva de artrika naturmiljöerna.

Skötselåtgärder

Initiala åtgärder:

- Reservatets gränser ska markeras i fält.
- Uppsättande av informationsskylt.
- Stängselgenomgångar får sättas upp vid behov.
- Vid behov får en stig anläggas till exempel från Tveta stugby in till och genom reservatet och sedan vidare upp mot stigsystemet vid Gråborg och Jordtorpsåsen. Åtgärden är dock inte högt prioriterad.

Löpande skötsel:

- Regelbunden tillsyn och underhåll av gränsmarkering och informationsskylt.

5. Dokumentation och uppföljning

5.1 Dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder

Vid åtgärder och uppföljning av skötselåtgärder ska förvaltaren dokumentera:

- var, hur och när åtgärder/uppfoljning utförts
- vem som utfört åtgärder/uppfoljning
- kostnad och finansiering för utförda åtgärder/uppfoljning.

Åtgärder som inte utförs av förvaltaren ska dokumenteras genom att utföraren på begäran redovisar utförda åtgärder, exempelvis åtgärder mot invasiva arter.

5.2 Uppföljning av bevarandemål

Förvaltaren ansvarar för uppföljning av naturreservatets bevarandemål samt eventuellt behov av anpassning av skötseln. Hur bevarandemålen följs upp anges i naturreservatets uppföljningsplan. I uppföljningsplanen anges vilka målindikatorer som ska mätas för att följa upp bevarandemål. All uppföljningsverksamhet inom reservatet dokumenteras i rådande av ansvarig myndighets anvisade databas.

5.3 Revidering av skötselplan

Om tillsyn eller uppföljning visar att det finns behov av anpassning av skötseln för att uppnå syftet med naturreservatet kan skötselplanen revideras.

6. Artlista

Förteckning över känd förekomst av rödlistade arter, signalarter, arter upptagna i EU:s art- och habitat- respektive fågeldirektiv, arter som berörs av Åtgärdsprogram för hotade arter samt andra intressanta arter inom naturreservatet Hönstorps hässle. Artlistan är sammanställd med data från 2000-2024. Bland fåglarna har bara arter som bedöms som troliga häckfåglar inom området tagits upp.

Rödlistekategorier enligt den nationella rödlistan fastställd av Naturvårdsverket 2020.

Rödlistekategori:

- EX = utdöd (extinct)
- RE = nationellt utdöd (regionally extinct)
- CR = akut hotad (critically endangered)
- EN = starkt hotad (endangered)
- VU = sårbar (vulnerable)
- NT = nära hotad (near threatened)
- DD = kunskapsbrist (data deficient).

S: Signalart enligt Skogsstyrelsens signalartslista för nyckelbiotopsinventeringen.

N2000: Arter som står upptagna i bilaga 2 till art- och habitatdirektivet. Det vill säga en art av sådant unionsintresse att särskilda bevarandeområden (art- och habitatdirektivet) behöver utses.

ÅGP: Arter som berörs av Åtgärdsprogram för hotade arter.

Referenser:

- Samtliga artuppgifter finns att hämta i Artportalen. Nedan angivna hämtades från utdrag 20240813

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Röd- liste- kategori	Signalart	Övrigt
Kärlväxter				
<i>Botrychium lunaria</i>	Månlåsbräken	NT		
<i>Paris quadrifolia</i>	Ormbär		S	
<i>Anacamptis morio</i>	Göknycklar			Fridlyst

Dactylorhiza incar-nata	Ängsnycklar			Fridlyst
Dactylorhiza incar-nata var. cruenta	Blodnycklar			Fridlyst
Dactylorhiza incar-nata var. incarnata	Äkta ängsnycklar			Fridlyst
Dactylorhiza incar-nata var. ochroleuca	Vaxnycklar			Fridlyst
Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii	Skogsnycklar			Fridlyst
Dactylorhiza maculata subsp. maculata	Jungfru Marie nycklar			Fridlyst
Epipactis helleborine	Skogsknipprot		S	Fridlyst
Epipactis palustris	Kärrknipprot		S	Fridlyst
Gymnadenia conop-sea	Brudsporre			Fridlyst
Gymnadenia conop-sea subsp. conopsea	Vanlig brudsporre			Fridlyst
Gymnadenia conop-sea subsp. densiflora	Praktsporre			Fridlyst
Herminium monor-chis	Honungsblomster	VU		Fridlyst
Neotinea ustulata	Krutbrännare			Fridlyst
Neottia nidus-avis	Nästrot		S	Fridlyst
Neottia ovata	Tvåblad		S	Fridlyst
Ophrys insectifera	Flugblomster		S	Fridlyst
Orchis mascula	Sankt Pers nycklar			Fridlyst
Orchis militaris	Johannesnycklar			Fridlyst
Platanthera bifolia	Nattviol			Fridlyst
Platanthera bifolia subsp. bifolia	Ängsnattviol	NT		Fridlyst
Platanthera chlo-rantha	Grönvit nattviol			Fridlyst
Polygonatum multi-florum	Storrams		S	
Carex caryophyllea	Vårstarr	NT		
Carex ericetorum	Backstarr	NT		
Carex hostiana	Ängsstarr	NT		
Eriophorum latifolium	Gräsull		S	
Schoenus ferrugineus	Axag		S	
Bromopsis benekenii	Strävlost		S	
Catabrosa aquatica	Källgräs	VU		

Phleum phleoides	Flentimotej	NT		
Anemone ranunculoi- des	Gulsippa		S	
Hepatica nobilis	Blåsippa			Fridlyst
Thalictrum simplex	Backruta	NT		
Hypochaeris maculata	Slätterfibbla	NT		
Lathyrus niger	Vippärt	NT	S	
Lathyrus vernus	Vårärt		S	
Trifolium montanum	Backklöver	NT		
Polygala comosa	Toppjungfrulin	VU		
Ulmus glabra	Skogsalm	CR		
Ulmus glabra subsp. glabra	Vanlig skogsalm	CR		
Ulmus minor	Lundalm	CR		
Urtica urens	Etternässla	NT		
Viola mirabilis	Underviol		S	
Viola rupestris	Sandviol	NT		
Viola rupestris var. rupestris	Hårig sandviol	NT		
Helianthemum num- mularium subsp. nummularium	Ljus solvända	NT		
Cardamine bulbifera	Tandrot		S	
Cardamine impatiens	Lundbräsma		S	
Blitum bonus-hen- ricus	Lungrot	VU		
Primula farinosa	Majviva	NT		
Primula veris	Gullviva			Fridlyst
Monotropa hy- pophegea	Kalktallört		S	
Hyoscyamus niger	Bolmört	NT		
Fraxinus excelsior	Ask	EN		
Veronica spicata	Axveronika	NT		
Veronica spicata subsp. spicata	Vanlig axveronika	NT		
Thymus serpyllum	Backtimjan	NT		
Lathraea squamaria	Vättersos		S	
Melampyrum crista- tum	Korskovall	NT		
Cirsium acaule	Jordtistel	NT		
Scorzonera humilis	Svinrot	NT		

Serratula tinctoria	Ängsskära	NT		
Taraxacum litorale	Liten kärrmaskros	NT		
Valeriana dioica	Småvänderot	VU		
Hedera helix	Murgröna		S	
Sanicula europaea	Sårläka		S	
Selinum carvifolia	Krusfrö	NT		
Mossor				
Philonotis calcarea	Kalkkällmossa		S	
Palustriella commutata	Kamtuffmossa			
Palustriella falcata	Klotuffmossa			
Homalothecium seri- ceum	Guldlockmossa			
Tortella tortuosa s. lat.	Kruskalkmossa			
Lavar				
Scytinium lichenoides s.lat.	Traslav			
Svampar				
Geoglossum umbra- tile	Svart jordtunga		S	
Helvella sublicia	Sadelmurkla	NT		
Peziza succosa	Gulmjölkig storskål		S	
Sowerbyella imperi- alis	Gul rotskål	NT		
Hypomyces porphy- reus	Rödhättings- snylting	VU		
Camarops lutea	Gulgrå sotdyna	NT		
Cystolepiota bucknal- lii	Violettfotad puder- skivling	NT	S	
Cystolepiota se- minuda	Blek puderskivling		S	
Lepiota castanea	Kastanjefjällskivling		S	
Lepiota echinella	Dvärgfjällskivling	VU	S	
Lepiota forquignonii	Olivfjällskivling	VU	S	
Lepiota grangei	Grönfjällig fjällskivling	VU	S	
Lepiota pseudolilacea	Rosenfotad fjällskivling	VU	S	
Lepiota subalba	Lundfjällskivling		S	
Amanita ceciliae	Jättekamskivling	NT	S	

Amanita phalloides	Lömsk flugsvamp		S	
Amanita strobiliformis	Flockflugsvamp	NT		
Camarophylloopsis hymenoccephala	Lerskivling	VU	S	
Clavaria falcata	Opalfingersvamp		S	
Clavaria fragilis	Maskfingersvamp		S	
Clavaria fumosa	Rökfingersvamp	NT	S	
Clavaria incarnata	Skär fingersvamp	NT	S	
Clavulinopsis corniculata	Ängsfingersvamp		S	
Clavulinopsis fusiformis	Svavelgul fingersvamp		S	
Clavulinopsis helvola	Hagfingersvamp		S	
Camarophylloopsis atropuncta	Svartprickig lerskivling	NT	S	
Ramariopsis pulchella	Violfingersvamp	VU	S	
Ramariopsis subtilis	Ljus ängsfingersvamp	NT	S	
Cortinarius catharinae	Blek fagerspindling	VU		
Cortinarius cotoneus	Olivbrun spindling	NT		
Cortinarius croceocaeruleus	Juvelspindling	NT		
Cortinarius cruentipellis	Granatspindling			
Cortinarius salor	Blå slemspindling		S	
Cortinarius alcalinophilus	Fläckig saffransspindling	VU	S	
Cortinarius arcifolius	Vattrad spindling	VU	S	
Cortinarius arcuatorum	Grisspindling	VU	S	
Cortinarius argenteolilacinus	Silverfotsspindling	VU		
Cortinarius stjernegaardii	Knölfotad bananspindling	VU	S	
Cortinarius caesiocortinatus	Pilfotsspindling	VU	S	
Cortinarius camptoros	Elastisk spindling	EN	S	
Cortinarius cisticola	Solvändespindling	NT	S	
Cortinarius coerulescentium	Munkspindling	VU	S	

Cortinarius elegantior	Kungsspindling	NT	S	
Cortinarius eucae- ruleus	Praktspindling	VU	S	
Cortinarius flavovi- rens	Mjölspindling	VU	S	
Cortinarius iono- dactylus	Gredelinspindling	VU	S	
Cortinarius magicus	Lövstrimspindling	NT	S	
Cortinarius moenne- locozii	Safirspindling	EN	S	
Cortinarius multi- formium	Frostspindling	EN	S	
Cortinarius olearioi- des	Saffransspindling	NT	S	
Cortinarius praestans	Jättespindling	NT	S	
Cortinarius prasi- nocyaneus	Beryllspindling	EN	S	
Cortinarius prasinus	Grönkantad spindling	EN	S	
Cortinarius rapace- otomentosus	Filtekspindling	VU		
Cortinarius pseudovulpinus	Liten rävspindling	EN		
Cortinarius rufo- livaceus	Slottsspindling	NT	S	
Cortinarius saporatus	Sockelspindling	EN	S	
Cortinarius sodagni- tus	Ametistspindling	EN	S	
Cortinarius subpur- purascens			S	
Cortinarius suaveo- lens	Sötdoftande spindling	EN		
Cortinarius vesterhol- tii	Vesterholtspindling	EN		
Cortinarius variifor- mis	Lövklubbspindling	VU	S	
Cortinarius bulliardii	Rödfotad spindling	VU	S	
Entoloma atrocoeruleum	Backnopping	NT		
Entoloma corvinum	Korpnopping	NT		
Entoloma griseocya- neum	Stornopping	NT		

Entoloma olivaceotinctum	Olivnopping	VU		
Entoloma prunuloides	Mjölörödskevling	NT		
Entoloma bloxamii s.lat.	Blöröding	VU		ÅGP
Hygrocybe aurantiosplendens	Fager vaxkevling	NT	S	ÅGP
Hygrocybe ceracea	Spröd vaxkevling		S	
Hygrocybe chlo-rophana	Gul vaxkevling		S	
Hygrocybe coccinea	Blodvaxkevling		S	
Hygrocybe glutinipes	Slemvaxkevling		S	
Hygrocybe mucronella	Bitter vaxkevling			
Hygrocybe quieta	Luktvaxkevling			
Hygrophorus arbustivus	Höstvaxkevling	EN		
Cuphophyllus fornicatus	Musseronvaxkevling	NT		
Cuphophyllus pratensis s.lat.	Ängsvaxkevling			
Cuphophyllus virgineus s.lat.	Vit vaxkevling			
Inocybe corydalina	Grönpucklig tråding		S	
Inocybe godeyi	Rödflammig tråding		S	
Inosperma bongardii	Dofttråding		S	
Lycoperdon atropurpureum	Lundröksvamp	EN		
Lycoperdon decipiens	Stäppröksvamp	NT		
Lycoperdon mammi-forme	Slöröksvamp	VU	S	ÅGP
Gymnopus erythropus	Rödfotad nagelskevling	NT		
Gymnopus fusipes	Räfflad nagelskevling	NT	S	
Pluteus cyanopus			S	
Pluteus nanus	Småskölding		S	
Pluteus phlebophorus	Nätskölding		S	
Pluteus podospileus	Flockfotsskölding		S	
Pluteus romellii	Gulfotsskölding		S	
Lindtneria trachyspora	Gult porskin	VU	S	

<i>Dermoloma pseudocuneifolium</i>	Sammetsmusseron	VU		
<i>Dermoloma cuneifolium</i>	Gråbrun sammetsmusseron		S	
<i>Tricholoma ustaloides</i>	Mjölmsusseron	NT		
<i>Notholepista subzonalis</i>	Guldtrattskivling	VU		
<i>Pseudoclitopilus rhodoleucus</i>	Rosentrattskivling	VU		
<i>Butyriboletus fechtneri</i>	Sommarsopp	VU		
<i>Caloboletus radicans</i>	Rotsopp	NT	S	
<i>Hemileccinum depilatum</i>	Hamrad bleksopp	EN		
<i>Leccinellum pseudoscabrum</i>	Hasselsopp		S	
<i>Melanogaster ambiguus</i>	Stinkande slemtryffel	NT		
<i>Geastrum elegans</i>	Naveljordstjärna	EN	S	
<i>Geastrum fimbriatum</i>	Fransig jordstjärna		S	
<i>Geastrum quadrifidum</i>	Fyrflikig jordstjärna	NT	S	
<i>Lentaria byssiseda</i>	Spinnfingersvamp	NT	S	
<i>Craterellus cinereus</i>	Grå kantarell	NT	S	
<i>Dichomitus campestris</i>	Hasselticka		S	
<i>Lactarius acris</i>	Skarp rökriska	NT		
<i>Lactarius flavidus</i>	Gul lilariska	NT		
<i>Russula aurea</i>	Guldkremla		S	
<i>Russula laeta</i>	Skönkremla	VU		
Ryggradslösa djur				
<i>Hemicoelus fulvicornis</i>		NT		
<i>Agrilus olivicolor</i>	Hasselpraktbagge	NT		
<i>Anaglyptus mysticus</i>	Prydnadsbock	NT		
<i>Ropalopus femoratus</i>	Rödbent ögonbock	VU		ÅGP
<i>Cerambyx scopolii</i>	Mindre ekbock	NT		ÅGP
<i>Mesosa nebulosa</i>	Molnfläcksbock	NT		ÅGP
<i>Longitarsus lycopi</i>	Mindre myntejordloppa	NT		

Longitarsus substriatus	Gamanderjordloppa	VU		
Meligethes gagathinus		NT		
Squamapion origani	Kungsmyntaspetsvivel	NT		
Rhacopus sahlbergi	Brun skenknäppare	VU		
Margarinotus neglectus	Hedstumpbagge	VU		
Margarinotus obscurus	Glansstumpbagge	NT		
Margarinotus purpurascens	Fläckstumpbagge	NT		
Chalcionellus decemstriatus	Alvarstumpbagge	VU		
Dorcus parallelipedus	Bokoxe		S	
Copris lunaris	Månhornsbagge	VU		ÅGP
Emus hirtus	Humlekortvinge	NT		ÅGP
Hypulus bifasciatus	Enbandad brunbagge	VU		
Meloe proscarabaeus	Svart majbagge	NT		
Mordellistena humeralis	Skulderfläckad gaddbagge	NT		
Halictus compressus	Klintbandbi	NT		
Phytometra viridaria	Jungfrulinsfly	NT		
Hesperia comma	Silversmygare	NT		
Cupido minimus	Mindre blåvinge	NT		
Phengaris arion	Svartfläckig blåvinge	NT		ÅGP
Polyommatus dorylas	Väpplingblåvinge	NT		
Euphydryas aurinia	Väddnätfjäril	VU		ÅGP
Melitaea cinxia	Ängsnätfjäril	NT		
Melitaea diamina	Sotnätfjäril	NT		
Hamearis lucina	Gullvivefjäril	VU		
Pyrausta nigrata	Svart ljusmott	NT		
Grapholita pallifrontana	Sötvedelsvecklare	NT		
Pelochrista mollitana	Krisslerotvecklare	NT		
Acleris schalleriana	Olvonvårvecklare	NT		
Zygaena filipendulae	Sexfläckig bastardsvärmare	NT		
Zygaena lonicerae	Bredbrämad bastardsvärmare	NT		

<i>Pupilla alpicola pra-</i> <i>tensis</i>	Kärrpuppsnäcka	NT		
<i>Vertigo angustior</i>	Smalgrynsnäcka			N2000
<i>Vertigo geyeri</i>	Kalkkärrsgrynsnäcka	NT		N2000, ÅGP
Fåglar				
<i>Dryobates minor</i>	Mindre hackspett	NT		
<i>Poecile palustris</i>	Entita	NT		
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Grönsångare	NT		
<i>Curruca curruca</i>	Ärtsångare	NT		
<i>Turdus iliacus</i>	Rödvingetrast	NT		
<i>Turdus pilaris</i>	Björktrast	NT		
<i>Ficedula hypoleuca</i>	Svartvit flugsnappare	NT		
<i>Chloris chloris</i>	Grönfink	EN		
<i>Emberiza citrinella</i>	Gulspurv	NT		
<i>Emberiza schoeniclus</i>	Sävsparv	NT		
Grod- och kräldjur				
<i>Natrix natrix</i>	Snok			Fridlyst
<i>Vipera berus</i>	Huggorm			Fridlyst
<i>Bufo bufo</i>	Vanlig padda			Fridlyst
<i>Rana arvalis</i>	Åkergroda			N2000, fridlyst
<i>Rana dalmatina</i>	Långbensgroda	NT		Fridlyst, ÅGP
<i>Lissotriton vulgaris</i>	Mindre vattensalamander			Fridlyst
<i>Triturus cristatus</i>	Större vattensalamander			N2000, Fridlyst

7. Referenslista

Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken SLU, Uppsala.

Eliasson, C, U. 2008. Åtgärdsprogram för vädnetfjäril Med bilaga för kärrantennmal, ängsväddantennmal och rosenmott 2008–2012. Naturvårdsverkets rapport 5920.

Forslund, M., Råberg, S., Knutsson, T., Lange, C. 1998. Inventering av hässlen på Ölands mittland – Beskrivning av struktur och marksvampflora. Länsstyrelsen Kalmar län.

Franc N. 2013. Åtgärdsprogram för långhorningar i hassel och klen ek, 2013–2017 Naturvårdsverkets rapport 6548.

Jeppsson, M. 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av slöjröksvamp. Naturvårdsverkets rapport 5544.

Knutsson, T. 2009. Åtgärdsprogram för svampar i kalkrika ädellövbärande fodermarker 2009–2013. Naturvårdsverkets rapport 5950.

Ljungberg, H. Åtgärdsprogram för dynglevande skalbaggar 2007–2011 Naturvårdsverkets rapport 5689.

Hedin, J., Niklasson, M. & Bengtsson, V. 2018. Veteranisering – verktyg istället för tid. Fauna & Flora. 113:2, 13 -25.

Länsstyrelsen. 2016. Mittlandets hässlen – Naturvärden och skötsel

Mossberg, B. & Stenberg, L. 2003. Den nya nordiska floran. Wahlström & Widstrand. Stockholm

Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog, naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen. Jönköping

Sundberg, S. 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr. Naturvårdsverkets rapport 5601.

Webbplatser

Artdatabanken, rödlistade arter, <http://artfakta.artdatabanken.se/>

Naturvårdsverket. Art- och naturtypsvisa vägledningar för Natura 2000. Naturvårdsverkets hemsida: <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister, <http://www.fmis.raa.se>

Artportalen, <http://www.artportalen.se/>

Geologiska data, <http://www.sgugeolagret.se/GeoLagret/>

Historiska kartor har laddats ner via Lantmäteriets e-tjänst [Arkivsök](#)

8. Bilagor

6.1 Skötselplanskarta

Skötselplanskarta Naturreservatet Hönstorps hässle

